

**МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА
ЦЕНТАР ЗА СТРУЧНО ОБРАЗОВАНИЕ И ОБУКА**

НАСТАВНА ПРОГРАМА

ПРАКТИЧНА НАСТАВА

IV година

ЕКОНОМСКО - ПРАВНА И ТРГОВСКА СТРУКА

Деловен секретар

Скопје, 2008 година

1. ИДЕНТИФИКАЦИОНИ ПОДАТОЦИ

1.1. Назив на наставниот предмет: ПРАКТИЧНА НАСТАВА

1.2. Образовен профил и и струка

1.2.1. Образовен профил: деловен секретар

1.2.2. Струка: економско - правна и трговска

1.3. Диференцијација на наставниот предмет

1.3.1. Практична обука

1.4. Година на изучување на наставниот предмет

1.4.1. Четврта

1.5. Број на часови на наставниот предмет

1.5.1. Број на часови неделно: 4 часа

1.5.2. Број на часови годишно: 132 часа

1.6. Статус на наставниот предмет

1.6.1. Задолжителен

2. ЦЕЛИ НА НАСТАВНИОТ ПРЕДМЕТ

По совладувањето на наставната програма по *практична настава* ученикот стекнува вештини, знаења и се оспособува:

- да определува организациска структура почитувајќи ги принципите и формите на организациската структура;
- да изработува деловни писма и други акти од деловната кореспонденција;
- да изработува службени дописи и други видови акти кои произлегуваат од извршувањето на протоколарните активности;
- да изработува акти од кореспонденцијата во врска со работните односи;
- да изработува акти од судската кореспонденција;
- да изготвува акти од областа на нотарското работење;
- да изготвува акти од дипломатската кореспонденција;
- да изработува акти од кореспонденцијата во врска со банкарското работење;
- да изработува акти од кореспонденцијата во врска со угостителско-туристичкото работење;
- да стекнува навика за уредно, брзо и точно извршување на работата;
- да развива професионален однос кон клиентите.

3. ПОТРЕБНИ ПРЕТХОДНИ ЗНАЕЊА

За успешно следење и совладување на програмските содржини по *практична настава*, односно за постигнување на поставените цели, потребни се претходни знаења стекнати од наставните предмети: *секретарско работење* и *деловно работење* за II и III година и *деловно комуницирање* за III година.

4. ОБРАЗОВЕН ПРОЦЕС

4.1. Структурирање на содржините за учење

Тематски целини	Бр. на часови	Конкретни цели	Дидактички насоки	Корелација меѓу тематските целини и меѓу предметите
1. ОРГАНИЗАЦИСКА СТРУКТУРА	16	Ученикои: <ul style="list-style-type: none"> - да ја познава постапката за формирање на организациска структура; - да изведува постапка на формирање на организациска структура според ситуациониот пристап; - да врши анализа на факторите на организациската структура; - да изработува и презентира различни форми на организациска структура.	Презентирање на методологијата и постапката на изготвување и водење проект. Организирање посета на одреден деловен субјект со цел запознавање со организационата структура на постоечките деловни субјекти во реалниот живот. Презентирање органограми на конкретни (постоечки) деловни субјекти, анализирање и изготвување органограми на замислени деловни субјекти	1. Организација Тематска целина: <i>- Формирање на организациска структура</i>

			(претпријатија). Изготвување на проектна задача за формирање на организациска структура. Презентирање, анализирање и евалвација на резултатите од проектната задача.	
2. ПРАВИЛА ЗА ИЗРАБОТКА НА КАНЦЕЛАРИСКИ АКТИ	14	<ul style="list-style-type: none"> - Да ги применува основните правила за изработка на канцелариските акти; - да ги познава растојанијата за пишување на акти; - да ги применува формите (европска, американска и комбинирана) при изработка на актите; - да составува композиција на акт со сите содржински елементи; - да модифицира акт од една во друга форма. 	Објаснување и дискутирање за поимот и видовите акти. Преставување и објаснување на елементите на актите. Изготвување и презентирање (шематски приказ) на растојанијата за правилно пишување на акти. Организирање практични вежби за изготвување акти.	1. Секретарско работење
3.КОРЕСПОНДЕНЦИЈА ВО ВРСКА СО РАБОТНИТЕ ОДНОСИ	32	<ul style="list-style-type: none"> - Да изготвува одлуки за потреба од нов работник; - да изготвува оглас; 	Организирање практични вежби за изработка на пријава	1. Секретарско работење

		<ul style="list-style-type: none"> - да составува пријава на оглас; - да составува одлука за извршен избор по оглас; - да изготвува известување за извршен избор по оглас; - да пополнува договор за работа; - да ја опишува постапката за пријавување во надлежните институции; - да формира досие од соодветна документација од работен однос; - да наведува права на работникот од работен однос; - да составува акти од дисциплинската постапка (известување, одлука и решение); - да изготвува акти за надоместување на материјална штета; - да обликува решение за престанок на работен однос; - да изготвува приговор и одлука за уважување на приговор. 	<p>по конкурс и известување. Демонстрирање и изведување практични вежби за пополнување на обрасци (ППР, М-1, М-2 и други документи) за преписка со фондовите за пензиско, инвалидско и здравствено осигурување при засновање на работен однос.</p>	
4. ПРОТОКОЛ	10	<ul style="list-style-type: none"> - Да ги извршува должностите на секретарот во протоколот; - да изготвува службени дописи за преписка со државните органи; - да изготвува програма за посета 	<p>Презентираање конкретни примери од практиката за различни видови акти од протоколот.</p>	<p>1. Секретарско работење Тематски целини: <i>-Пројокол</i> <i>-Дипломајска</i></p>

		<ul style="list-style-type: none"> - на делегации и друг вид средби; - да ја проследува структурата на акредитивните писма и дипломатските ноти; - да организира постапка за протоколорен прием на домашни и странски гости; - да составува резервација и пополнува налог за службено патување. 	<p>Организирање практични вежби за подготвување службени дописи.</p> <p>Организирање симулации за извршување протоколарни активности.</p> <p>Организирање посети на институции со цел запознавање со протоколарните активности.</p>	<i>кореспонденција</i>
5. СУДСКА КОРЕСПОНДЕНЦИЈА	20	<ul style="list-style-type: none"> - Да составува тужба; - да изработува судски допис; - да пополнува судска покана; - да составува судски записник; - да изготвува судска потврда; - да составува пресуда; - да изработува решение; - да оформува судска наредба; - да изготвува пресуда; - да состави жалба. 	<p>Презентирање и проследување конкретни примери од практиката за различни видови судски акти.</p> <p>Организирање вежби за изготвување на различни видови судски акти (судски допис, судска покана, записник, решение и судски одлуки).</p> <p>Организирање посета на суд.</p>	1. Секретарско работење Тематска целина: <i>Судска кореспонденција</i>

6.КОРЕСПОНДЕНЦИЈА ВО ВРСКА СО НОТАРСКО РАБОТЕЊЕ	10	<ul style="list-style-type: none"> - Да заверува потпис, препис, договори и полномоштија; - да пополнува потврди за заверки; - да проследува и средува заверена документација од нотарот; - да пишува исправи; - да врши други нотарски работи. 	<p>Изведување практични вежби за заверување на документацијата за која е овластен нотарот, пополнување потврди за заверки проследување и средување на заверена документација, како и вршење на други нотарски работи. Организирање посета на нотар.</p>	<p>1. Секретарско работење Тематска целина: <i>Кореспонденција во врска со нотарско работење</i></p>
7. ДИПЛОМАТСКА КОРЕСПОНДЕНЦИЈА	8	<ul style="list-style-type: none"> - Да ги објаснува карактеристиките на дипломатската кореспонденција; - да ја применува дипломатската кореспонденција; - да изработува акредитивни писма; - да составува дипломатска нота; - да организира дипломатски протокол. 	<p>Демонстрирање на изготвување на акти од дипломатска кореспонденција. Изработување на акти од дипломатска кореспонденција.</p>	<p>1. Секретарско работење Тематска целина: <i>Дипломатска кореспонденција</i></p>
8.КОРЕСПОНДЕНЦИЈА ВО ВРСКА СО	10	<ul style="list-style-type: none"> - Да применува допишувања со банките; 	<p>Презентирање и проследување</p>	<p>1. Секретарско работење</p>

БАНКАРСКОТО РАБОТЕЊЕ		<ul style="list-style-type: none"> - да изготвува барања за отворање на жиро - сметка; - да пополнува картон за депонирање на потпис; - да изготвува дописи за погрешно книжење; - да составува барање за отворање акредитиви; - да пополнува образци за добивање кредит. 	<p>конкретни примери од практиката за различни видови на допишувања со банките.</p> <p>Организирање практични вежби за изготвување на различни видови дописи од банкарската кореспонденција (барања и други дописи).</p> <p>Организирање посета на банка.</p>	<p>Тематска целина: <i>Кореспонденција во врска со банкарското работење</i></p>
9.КОРЕСПОНДЕНЦИЈА ВО ВРСКА СО УГОСТИТЕЛСКО-ТУРИСТИЧКОТО РАБОТЕЊЕ	12	<ul style="list-style-type: none"> - Да обликува благодарници, честитки, дописи и покани; - да изработува понуди, резервации и потврди на резервации и ваучери. 	<p>Презентирање и проследување конкретни примери од практиката за различни видови дописи од кореспонденција во врска со угостителско-туристичкото работење.</p> <p>Организирање практични вежби за изготвување на</p>	<p>1. Секретарско работење</p> <p>Тематска целина: <i>Кореспонденција во врска со угостителско-туристичкото работење</i></p>

			различни видови дописи од кореспонденцијата во врска со угостителско-туристичкото работење (дописи, благодарници, честитки, покани понуди, резервации и сл.).	
--	--	--	---	--

4.2. Наставни методи и активности на учење

За реализација на наставата по *практична настава*, согласно поставените цели на наставниот предмет, како основни наставни методи се користат: решавање на проблеми и симулација на реални ситуации, учење преку сопствено откривање, слободни задачи, тимска настава, водење на насочена дискусија и слично.

Активности на ученикот: применува законитости и правила, дискутира, набљудува, слуша, прибележува, чита, толкува позитивни законски прописи, презентира, конципира, размислува критички, работи домашни задачи, изготвува акти.

Активности на наставникот: организира, планира и подготвува настава, дава инструкции за работа, поттикнува дискусии, објаснува, поставува прашања, симулира реални ситуации, презентира, оценува и поттикнува на самооценување од страна на учениците.

4.3. Организација и реализација на наставата

Процесот на учење во наставата по *практична настава* се изведува преку стручно - теоретска и практична настава во училишта, кабинет (паралелката се дели на две групи), организирани посети на трговски друштва, институции, организирани информативни средби, разговори и дискусии со претставници - стручни лица од практиката, во училиштето или во институциите и друштвата, со цел да се интегрираат знаењата и ставовите со практичната умења на учениците. Наставата по овој наставен предмет се реализира и преку индивидуални домашни задачи, кои можат да се изведуваат дома и во училиштето. Образовните активности по *практична настава* се организирани во две полугодија, четири тримесечја и неделен распоред на часовите.

4.4. Наставни средства и помагала

За поуспешна реализација на целите на наставната програма *практична настава* треба да се користи: компјутерска опрема, ЛЦД проектор, графоскоп, шеми, обрасци, публикации и слично. Литература потребна за реализација на наставата, како за наставниците така и за учениците, е учебник за овој наставен предмет, наставни помошни материјали, закони, коментари на законите, стручни списанија, практикуми од соодветни области.

5. ОЦЕНУВАЊЕ НА ПОСТИГАЊАТА НА УЧЕНИЦИТЕ

Оценувањето на постигањата на учениците се врши преку континуирано следење во текот на учебната година, усно и писмено - преку тестови на знаења, проектни задачи, писмени извештаи за реализираните активности на учениците, постигнувања и резултати од тимската работа, индивидуални домашни задачи, креативност, покажен интерес и активно учество на учениците на часовите.

Доколку не се исполнат барањата врз основа на утврдените критериуми за оценување, се постапува според законската регулатива.

6. КАДРОВСКИ И МАТЕРИЈАЛНИ ПРЕДУСЛОВИ ЗА РЕАЛИЗАЦИЈА НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

6.1. Основни карактеристики на наставниците

Покрај условите пропишани со Законот за средно образование, наставникот треба да ги поседува следниве индивидуални, професионални и педагошки карактеристики: да го мотивира и да влијае позитивно на ученикот со својот начин на изразување, углед, појава, подготвеност за дополнителна работа, образование, систем на вредности и идеали, да соработува со другите наставници, стручни работници, социјални партнери, стручни институции, да поседува способност за изведување на настава и комуникација со учениците, да владее со литературниот јазик и писмото на кои се изведува наставата, да поседува способност за примена на современа образовна технологија, да поседува способност за планирање, организирање, воведување новини во наставниот процес, како и способност за професионално и педагошко самообразување, да е комуникативен и креативен.

6.2. Стандард за наставен кадар

Завршени студии по право, со здобиена педагошко - психолошка и методска подготовка и положен стручен испит.

6.3. Стандард за простор

За реализација на наставната програма по *практична настава* се користи училница опремена со наставни средства, помагала и опрема согласно нормативот.

7. ДАТУМ НА ИЗРАБОТКА И НОСИТЕЛИ НА ИЗРАБОТКАТА НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

7.1. Датум на изработка: март 2008 година

7.2. Состав на работната група:

- Елизабета Јовановска - Радановиќ, раководител, советник, Центар за стручно образование и обука - Скопје
- Наде Тодорова, наставник, СУЕБГС „Арсени Јовков“ - Скопје
- Билјана Алексовска, наставник, СУЕБГС „Арсени Јовков“ - Скопје
- Сузана Мартиновска, внатрешен ревизор, Општина Бутел - Скопје

8. ПОЧЕТОК НА ПРИМЕНА НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

8.1. Датум на започнување: 01.09.2008 година

9. ОДОБРУВАЊЕ НА НАСТАВНАТА ПРОГРАМА

Наставната програма по *практична настава* ја одобри министерот за образование и наука со решение бр. 07-4135/1 од 23.05.2008 година.